

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Institutiones Canonicae Sive Ius Ecclesiasticum

Wiestner, Jacob

Monachii, 1706

IV. De Dissolutione Matrimonij Fidelium Consummati quoad Vinculum.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-62672](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-62672)

ARTICULUS IV.
De Dissolutione Ma-
trimonii Fidelium Consum-
mati quoad Vinculum.

SUMMARIUM.

48. Iffius Conjugii vinculum solvitur morte naturali,
49. Non humana auctoritate quacun-
que;
50. Idque ex Divina institutione:
51. Contra quam Mosaicâ,
52. Et Romanis legibus uxoris Repu-
dium introductum,
53. Et non toleratum tantum:
54. Sed ex justa causa Hebrae,
55. Et verifimiliter etiam Gentibus a-
liis licitum:
56. Evangelicâ tamen lege antiqua-
tum fuit.
57. Haereticorum conjugium ob fornicationem solvi, afferentium error,
58. Eiusque fundamenta.
59. Veritas Catholica, illud quoad vin-
culum ex ea causa solvi, negat,
60. Et fundatur in precepto Christi,
61. A S. Paulo explicato:
62. In matrimonii fidelium consumma-
ti significatione,
63. Constitutionibus Apostolicis,
64. Conciliorum definitionibus,
65. Et ratione.
66. Christus ex causa fornicationis se-
parationem à thoro & habita-
tione:
67. Non ipsius vinculi dissolutionem
permisit.
68. Et veterum Repudium ex parte tan-
tum approbavit.
69. Neque plus Canones Ecclesiastici
concedunt.

Matrimonia Fidelium Consummata quoad ipsum vinculum solvuntur conjugum alterius morte naturali, quæ omnia solvit, *Novell. 22. cap. 20.* non etiam five privatâ eorum, inter quos consistunt, five publicâ, etiam Apostolica auctoritate, & ex quacunque causâ, ut à S. Synodo Tridentina definitum est *Seff. 24. cujus de Sacramento Matrimonii Canon. V. est, Si quis dixerit, propter hæresim, aut molestantem cohabitationem, aut affectatam absentiam à conjugè, dissolvi posse matrimonii vinculum, Anathema sit.* Idem de adulterii causâ *Canon. VII. infrâ referendò est expressum.* Ratio est; quòd matrimonii consummatione conjuges una caro efficiantur, *can. Agathobona, 27. q. 2. c. Verùm 2. de Convers. conjug. & c. Martinus 4. de Cognat. Spirit.* eique consummatione perfectò ex Divina institutione insit perfectâ significatio admirabilis illius unionis, quâ Verbum Caro factum & Ecclesiæ conjunctum est, *c. Debitum 5. de Bigamis;* atque idcirco, sicut unio ista, sic & matrimonium fidelium consummatum ullâ humanâ, etiam Apostolicâ auctoritate solubile non fit; cum, ut Alexander III. *c. Ex publico 7. in fine, de Convers. conjug.* advertit, de ipso propriè procedat illud Christi Domini, *Quod Deus conjunxit, homo non separet,* *Matth. cap. 19. v. 6.* Pro cuius Orthodoxi dogmatis ampliori declaratione

Dubium movetur primò, an matrimonii consummati vinculum solvi ante legem Evangelicam potuerit. Et in lege quidem Naturæ illius vinculum indissolubile fuisse, exploratum est ex illo Christi Domini, Phariseis, de uxoris dimittendæ licentia sciscitantibus, inter aliâ reponentis, *Ab initio autem non fuit sic, Matth. cap. 19. v. 8.* five ex primâ eâ-
que di-

A a a a

que divina matrimonii institutione uxoris dimissio permiffa non fuit.

51. Mosaicâ autem lege eâque promulgata dispensatione Divina Hebrææ Gentis viris uxorum repudium fuisse permiffum, liquet ex verbis Deuteronomii. *Si acceperit homo uxorem & habuerit eam, & non invenerit gratiam ante oculos ejus propter aliquam faditatem, scribet libellum repudii & dabit in manu illius & dimittet eam de domo sua, cap. 24. v. 1.*

52. Simili modò, uxorum dimissionem & diremptionem conjugiorum legibus Romanis permiffam, constat ex *Rubr. & text. ff. de Divortii & repudiis*: inter quos nuptias dirimendi modos, licet non rarò confundantur, illud discriminis intercedit; quòd divortium solam uxorem: Repudium autem sponsam, sive de futuro sive de præfenti, *l. Divortium 2. Rubr. cit. l. Inter suprum 91. §. 1. & l. Inter divortium 191. ff. de V. S.* & aliquando, largiùs tamen sumptum, ipsam quoque uxorem spectet, *§. 1. cit. & l. Si qua 12. ff. de Ritu nupt.* cujus pr. Ulpianus ait, *Si qua mihi uxor fuit, deinde à me repudiata nupsit Seio, quem ego postea arrogavi, non sunt nuptia incesta*, Tholosan. *Lib. 9. Syntag. cap. 15. n. 9.* & Berchæus in *l. Inter divortium cit. à n. 1.* Unde

53. Dubium secundum nascitur, an repudium Judæis licitum, vel solummodo ad graviora mala excludenda permiffum ac toleratum fuerit; illud enim ad hæc præcavenda ipsis solummodo permiffum, cum S. Hieronymo *Lib. 3. in Matth. cap. 19.* Lyrano in Deuteron. *cap. 24. post pr. Magister Sent. in 4. dist. 33. Notus dist. cit. q. & art. 2. concl. 2.* & cum Innocentio in *c. Gaudemus 8. hæc Rubr. n. 1.* Hostiensis *ibid. §. Qui autem, Alex. de Nevo §. cit. n. 5.* volunt Tholosan. *cit. Lib. 9. cap. 16. n. 9.* Tiraquell.

Connub. l. 9. n. 5. Navarrus Conft. 3. de Convers. infid. in fine, Covarruvias p. 2. de Sponsal. cap. 7. §. 4. n. 4. & alii, præcipuè ducti verbis Christi, *Quoniam Moyses ad duritiam cordis vestri permiffit vobis, dimittere uxores vestras*, *Matth. cap. 19. v. 8.* & autoritate Innocentii III. *c. Gaudemus §. Qui autem cit.* repudium Hebræorum à Christo Domino, reprobatum, disertè asserentis. Unde, id revera illicitum & tanquam minus malum in veteri Testamento permiffum seu toleratum, ajunt.

Verius tamen, repudium Hebræis ex justa causa verè licitum & à Domino Deo, nuptiale vinculum contra primævam ejus institutionem per modum dispensationis relaxante, concessum fuisse, cum D. Thoma 1. 2. q. 102. art. 5. ad 3. Panormit. in *c. Gaudemus cit. n. 10. Gaëta in can. Ad limina, 30. q. 1. §. 4. n. 203.* Paludano *cit. dist. 33. q. 1. art. 2.* Abulensi in *Matth. cap. 19. q. 46. & 49.* Eckio de *Sacram. h. mil. 74.* sustinent Bellarmin. *Lib. 1. de Matrim. cap. 17.* Becanus de *Sacram. cap. 47. q. 2. n. 3.* & in suis *Tract. de Matrim. Petr. Ledesma q. 68. art. 3. concl. 1. & 2.* Sanchez *Lib. 10. disp. 1. n. 7.* Pontius *Lib. 7. cap. 50. n. 1.* & Perez *disp. 55. §. 1. n. 2.* id desumentes ex relato Deuteron. *cap. 24. v. 1.* & illò Prophetæ de uxore dicentis, *Cum eam odio habueris, dimitte, dicit Dominus Deus, Malach. cap. 2. v. 16.* Eâ autem dimissione factâ, sicut viro aliam ducere, sic & dimissæ alteri viro nubere concessum, etiam supponitur verbis, *Cumque uxor alterum maritum duxerit, & iste quoque dederit ei libellum repudii, vel certè mortuus fuerit, non poterit prior maritus recipere eam in uxorem, cit. cap. 24. v. 3.* Accedit; quòd Levitici *cap. 21. v. 13.* specialiter cautum sit; ut Sacerdos uxorem viduam & repudiatam atque metreticem non accipiat, argumentò non obscuro,

obscuro, aliis viris, sicut viduam aut meretricem, sic & repudiatam ducere licuisse; ut quid enim speciali prohibitione opus fuit respectu Sacerdotis, si id indiscriminatim omnibus inhibuit? Accedit; quia repudium & repudiata cum alio viro nuptias Divina lege non solum toleratas, sed concessas licitasque fuisse, inde etiam manifestum est; quod in veteri lege neque illud, neque ista reprehensa aut reprobata reperiantur. Unde confectaneum est, uxoris repudiò, secundum veteris legis præscriptum factò, nuptiale vinculum Divina dispensatione dissolutum: & sicut mariti cum alia post prioris repudium ducta, sic & repudiata uxoris cum alio viro copulationem ab adulterina consuetudinis culpa & probro fuisse immunem. Quod, permisso repudiò, omnino conveniens fuit; ne, si repudiata uxor perpetuò se continere & in nupta manere cogeretur, adulterii periculis exponeretur. Confirmatur; quia, si repudiò nuptiale vinculum dissolutum non fuisset; ut ea à viro, cui postea nupsit, dimissa, eòve mortuò, à priori viro reciperetur, ad excludendum peccati & ex isto imminens animæ periculum omnino optandum & nullatenus prohibendum fuisset contra, quam à Domino Deo factum est Deuteron. cap. 24. cuius V. 4. dicitur, *Non poterit prior maritus recipere eam in Uxorem.*

Neque, repudiò libellum illicitum & tanquam minus malum ad majora vitanda veteri lege permissum, evincunt in eam rem allegata Christi Domini verba; cum lege illa promulgata Divinà dispensatione illius libellus tanquam minus bonum introductus & concessus fuerit intuitu fragilitatis & obstinationis Judæorum, ad uxorum, quas oderant, dimissionem valde pronorum. Minus urget e. *Gaudemus eis.* textus; quia istò libellus

ille à Christo Domino pro nova duntaxat sive Gratia, veteri & scripta lege multò perfectiore, reprobatus fuit.

Dubium tertio est, an repudium, 55. sicut Hebræa, sic cæteris quoque Gentibus licitum fuerit, veteri lege durante. Illud enim his illicitum fuisse, cum Soto *cit. dist. 33. q. 2. art. 2. concl. 1.* existimant *cit. Sanchez n. 8. & Perez f. 2. n. 2.* quòd repudium repugnet primavæ conjugii institutioni: in qua ad illud cum Hebræa (non etiam cum cæteris gentibus) dispensatum, ex Divinis utriusque Testamenti tabulis constat. Verum; quia, cum his quoque ad uxorum pluralitatem à Deo humanorum corporum absoluto domino dispensatum, neutrius Testamenti tabulis perhibetur, & tamen Divinam in ea dispensationem ad cæteras gentes porrectam, cum S. Augustino *Lib. 22. contra Faustum cap. 47.* Bellarmino *cit. Lib. 1. cap. 11. Valentia Tom. 4. disp. 10. q. 1. punto 3. & aliis Tit. 4. n. 8.* insinuatum est, Divinam repudiò permissionem ab Hebræa ad cæteras gentes extensam, cum Abulensi *in Matth. cap. 19. q. 76.* verisimiliter opinantur Veracrux *Speculi p. 2. art. 13. 1010, & Pontius cit. cap. 50. n. 2.* quòd istarum quoque moribus, sicut uxorum pluralitas, sic & repudium receptum, ejusque forma Romanis & aliarum gentium legibus fuerit præscripta, ut ex aliis perhibet Tholosan. *cit. Lib. 9. cap. 15. à n. 9.*

Sed, utcumque ista sint, lege Evangelicâ *Matth. cap. 19. v. 6.* repudiò libellus & licentia antiquata, & nuptiale foedus, sicut ad monogamiam, sic etiam ad primavæ insolubilitatem à Christo Domino revocatum est aded; ut neque à Christianis neque Paganis aut Judæis legitimæ uxori viventi, sive retentæ sive dimissæ, alia superinduci queat: & ab infidelibus, si à Paganismo vel Judaismo

A a a 3

ad fidem

ad fidem conversi Baptismi lavacrò regenerentur, ex pluribus, quas successivè duxere, uxoribus prima, eaque sola retinenda vel recipienda sit saltem, si ea ipsis sine Creatoris contumelia consentiat cohabitare, ut Tiberiadis Episcopo Innocentius III. *c. Gaudemus cit. 1. §. Qui autem*, rescriptit, *citr. Sanchez à num. 10. & Perez n. 3. & 4.*

57. Dubium quartò & Orthodoxos inter nostrique temporis Sectarios, Lutheri præsertim & Calvini affectas, agitata per celeberrimam controversiam est, an in lege Evangelica matrimonii fidelium consummati vinculum dissolvi queat ex causâ fornicationis, sive adulterii à conjugum altero perpetrati. Cui occasionem præbuere Divina duo Servatoris nostri Oracula à S. Matthæo Evangelista relata. Unum *cap. 5. cujus v. 31. & 32. verba sunt. Dicitur est autem, Quicumque dimiserit uxorem suam, det ei libellum Repudiij. Ego autem dico vobis, Quia omnis, qui dimiserit uxorem suam, exceptâ fornicationis causâ, facit eam mæchari: & qui dimissam duxerit, adulterat.* Alterum *cap. 19. v. 9. Dico autem vobis: quia, quicumque dimiserit uxorem suam, nisi ob fornicationem, & aliam duxerit, & qui dimissam duxerit, mæchatur.* Quibus Servatoris nostri dogmatis inserta verba, *Exceptâ fornicationis causâ & Nisi ob fornicationem*, id, quod extra casum & causam fornicationis conjugii innocenti permillum non est, ut scilicet uxorem adulteram dimittat & aliam ducat, permillum insinuatur ex causâ fornicationis sive eò casu, quò adulterio polluta uxor conjugalis thori fidem violavit; ac proinde, hòc casu vinculum matrimonii fidelium consummati diremptioni obnoxium esse, contendunt; ut vir innocens, dimissâ uxore adulterâ, aliam ducere queat; quia exceptio ex natura & significatione sua ponit oppositum ante-

cedentis, cui immediatè adversatur, per ea, quæ *arg. Reg. Peccatum 4. in 6. & 1. Actione 4. C. de Transact.* cum aliis, quos congerit, DD. tradit Barbosa *Ufusq. dist. 217. à n. 2.* Quam illationem suam

Confirmant Sectarii primò; quia relata Christi Domini verba accipi nequeunt de sola uxoris dimissione quoad thorum & cohabitationem, cum; quia de hac sola accepta non congruerent interrogationi Phariseorum, non de ista, sed de omnimoda & quoad ipsum vinculum dissolutione proponendum quæstionem: tum verò; quia Christus uxorem suam ex alia, quam fornicationis causâ dimittentem redarguit mæchari sive criminis adulterii: cujus reus vir non est uxoris suæ ex alia quàm fornicationis causâ, facta dimissione à thoro & cohabitatione; sed ex eo; quòd eâ dimissa alteri copuletur. Ergo, qui, uxore suâ ex fornicationis causâ dimissâ, ducit aliam, non mæchatur; ac proinde eò, quod cum adultera constitit, quoad vinculum dissolutò, matrimonium ininitum cum alia, legitimum erit.

Confirmant secundò; quia divortium novæ & Evangelicæ legis à Christo Domino subrogatum est repudio legis antiquæ per Moysem promulgatæ. Ergo, sicut repudiò antiquæ, sic novæ legis divortio, ex iusta scilicet fornicationis causâ instituto; matrimonium quoad ipsum vinculum dissolvetur.

Confirmant tertio, autoritate Zachariæ Papæ, cujus *can. Concubini 12. q. 7.* relatum decretum est, *Concubini cum sorore uxoris tuæ? Si fecisti, neutram habeas: & si illa, qua uxor tua fuerat, conscia sceleris non fuit, si se continere non vult, nubat in Domino, cui velit.* Cui decreto similia ex S. Ambrosio *in Epist. 1. ad Corinth. cap. 7. can. Uxor 17. q. cit. & ex Concilio apud Vermerias celebrato, can. Si qua mulier 31. q. 1.* referuntur, iisque

is que textibus omnibus conjugii innocenti, ex causa fornicationis sui consortis, nuptiæ cum alia aliõve permittuntur.

59. Sed ista, quantamcunque veri speciem primo occurru exhibeant, re accuratiori æstimatione discussâ, minimè efficacia & inimica sunt Orthodoxæ Veritati, contrariâq; perpetuæ & ab ipso nascentis Ecclesiæ primordio ad nostra usque tempora propagatæ traditioni Ecclesiæ, divortio ex fornicationis causa instituto nuptiale vinculum dissolvi inficiantis: & conjugii innocenti à communi thoro & habitatione duntaxat, non etiam, quam diu conjux fidei thorique conjugalis violati reus superstes est, ad alia vota transiitum permittentis. Quæ Ecclesiæ Traditio & veritas Catholica fundatur

60. Primò, in generalibus & omnino perspicuis assertionibus Christi Domini, *Quicumque dimiserit uxorem suam & aliam duxerit, adulterium committit super eam: & si uxor dimiserit virum suum & alij nupserit, mæchatur*, Marci cap. 10. v. 11. & 12. & *Omnis, qui dimittit uxorem suam & alteram ducit, mæchatur: & qui dimissam à viro suo ducit, mæchatur*, Lucæ cap. 16. v. 18. quarum assertionum generalitate, conjuge suò ex quacunque causa dimissò ac superstite eum, à quo dimissus est, alteri copulari sine adulterii crimine non posse: unaque supra ex Matth. cap. 5. & 19. relatis exceptionibus conjugis dimissionem ex causa fornicationis in Evangelica lege quoad thorum duntaxat & cohabitationem permittam, declaratur; nam ut pulchrè S. Augustinus Lib. 1. de Adult. conjug. cap. 9. ait *Quicumque uxore sua dimissa alteram ducit, sine dubio ibi sunt ambo, & qui prater & qui propter causam fornicationis dimittit; hoc enim Quicumque, hoc est Omnis, qui dimiserit.*

61. Secundò, conjuge ex quacunque eti-

am fornicationis causa dimissò & superstite; ei, à quo dimissus est, ad alia vota transiitum illicitum, & conjugii fidelium consummati vinculum omnino insolubile esse, desumitur ex *Epist. 1. ad Corinth. cap. 7. cujus V. 10. S. Gentium Doctor, Lis, inquit, qui matrimonio juncti sunt, præcipio non ego sed Dominus, uxorem à viro non discedere: quod si discesserit (ex quacunque causa licita puta ob fornicationem) manere innuptam aut viro suo reconciliari.* Quò locò Apostolus etiam declarat verba Christi Matth. cap. 5. & 9. nam, ut idem S. Augustinus cit. Lib. 1. cap. 1. 2. & 21. Lib. 1. de Serm. Domini cap. 26. & alibi ait, cum Apostolus dicit de muliere, ut si discesserit, maneat innupta aut viro suo reconcilietur, loquitur de casu, quò integrum est mulieri discedere, nempe ob viri fornicationem; aliàs enim determinatè ei præciperet reditum & reconciliationem: non permetteret ejus arbitrio, an manere innupta seque continere, aut viro suo reconciliari velit.

62. Tertiò ejusdem vinculi nuptialis omnimoda insolubilitas desumitur ex significatione matrimonii fidelium consummati, ex Divina institutione perfectè representantis perpetuam & insolubilem conjunctionem Christi cum Ecclesia per assumptionem carnis humanæ, c. *Debitum 5. de Bigamiis*, juxta illud Apostoli, *Sacramentum hoc magnum est. Ego autem dico in Christo & Ecclesia, Ephel. cap. 5. v. 32.* in ea enim significatione matrimonium fidelium consummatum deficeret, si ejus vinculum per se perpetuum & insolubile non esset. Ex qua ejusmodi matrimonii significatione ejus omnimodam insolubilitatem, cum S. Augustino Lib. de Bono conjug. cap. 7. 18. & 23. Lib. 1. de Nupt. & Concupisc. cap. 10. &c. desumit S. Thomas 3. p. q. 67. art. 1. ad 4.

Quartò

63. Quarto, neutri conjugum, altero vivente, aliud matrimonium ex quacunque causa permittitur, defumitur ex Apostol. *Can. 47.* quò à communione fidelium segregari jubetur *Laicus*, si, cum suam à se uxorem abjicit, alteram duxit, aut ab alio dimissam: ex Evaristi, Papæ à D. Petro IV. *Epistola 2.* ubi neque ab Episcopo Ecclesiam neque ab Ecclesia Episcopum debere deseri, ait, *Sicut vir non debet ducere aliam, neque uxor alium, etiamsi vir fornicatus fuerit:* ex Innocentii I. *Epist. 3. ad Exuperium Episcopum*, cuius *cap. 6.* *Qui interveniente, inquit, repudiò, alij se matrimonio copularunt, in utraque parte adulteros esse, manifestum est:* ex Alexandri III. rescripto relato *c. Ex parte 9. de Sponsal. & matrim.* ubi virum; ut, superinductà dimissà, ad uxorem suam redeat, compelli iubet ex ea ratione; *Quia nemini licet uxorem suam sine manifesta fornicatione dimittere: & tunc eam sibi reconciliare debet, aut ipsa vivente se continere.* Quibus aliisque Apostolicis constitutionibus consonas praeceptorum Ecclesiae PP. ac DD. sententias & Synodalia decreta Bellarminus *cit. Lib. 1. cap. 16.* Valentia *cit. 9. 10. puncto 7.* & Polemici alij plenà manu dabunt.

64. Quinto, eadem Veritas definita est ab Oecumenicis Conciliis Florentino ac Tridentino, in quorum illo Eugenius Papa in Decreto Unionis §. *Septimum, Quamvis autem, inquit, ex causa fornicationis liceat thori separationem facere, non tamen aliud matrimonium contrahere fas est; cum matrimonij vinculum legitime contracti perpetuum sit:* istius autem de coniugii in proposito fornicationis casu insolubilitate Canon. VII. est, *Si quis dixerit, Ecclesiam errare, cum docuit & docet iuxta Evangelicam & Apostolicam doctrinam, propter adulterium alterius conjugum matrimonij vinculum non posse dis-*

solvi, & utrumque vel etiam innocentem, qui causam adulterio non dedit, non posse, altero conjugis vivente, aliud matrimonium contrahere, mæcharique eum, qui, dimissà adulterà, aliam duxerit, & eam, qua, dimissò adulterò, alij nupsit; anathema sit.

Sextò, eadem firmatur incommodis, quæ coniugii fidelium consummati ex causa fornicationis quoad vinculum dissolutionis afferret; quia imprimis eà via aperiretur innumeris divortijs, ad quæ perveniendi & aliis votis locum faciendi animò adulteria non rarò committerentur; contrà verò ademptio spei alio matrimonio ante coniugis dimissi obitum potuendi, sèque factò divortio continendi vel reconciliandi obligatio excludit. Quà ratione ad Catholici dogmatis veritatem stabilendam, & demonstrandam convenientiam utilitatèque omnimodæ insolubilitatis matrimoniorum consummatorum usi sunt S. Hieronymus in *Matth. cap. 19.* & Innocentius III. *c. Quamvis. 7. h. Rubric. in fine.* Deinde, ex ea commodum reportaret conjux adulter; cum eò ipsò; quòd, innocente ad alia vota transiente; matrimonij vinculum dissolveretur, aliud matrimonium inire etiam posset nocens sive adulter dimissus; itaque ipsius conditio melior foret, quàm est conjugis, nullà suà culpà v.g. ex causa gravis morbi aut ex odio & per injuriam à thoro & cohabitatione perpetuò exclusi; cum talis inire nequeat aliud matrimonium: cujus tamen contractus ex adulterii causa dimisso licitus esset, Cornel. à Lapide in *Matth. cap. 19. v. 9. ad finem.* Demum cederet in grave damnum ac præjudicium prolis; cum ex conjugio ante ejus dissolutionem natis male consultum foret, si novis conjugijs ab utroque parente initis pro patre vitricum, vel pro matre novercam inciperent habere. Qua

Quâ ratione ductus S. Ambrosius in *Luca cap. 16.* propter filios à patre matris culpæ ignoscendum, ait:

66. Ex hæcenus deductis facili negotio diluuntur, quæ Catholicæ Veritati ab Heterodoxis obijciuntur; cum ex S. Matthæo allegata verba Servatoris nostri de uxoris ex causa fornicationis dimissione, non ipsius vinculi nuptialis dissolutionem, sed à thoro duntaxat & cohabitatione separationem importante, exaudienda sint; ut cum ejusdem nostri Servatoris ex Marci *cap. 10. v. 11.* & *Lucæ cap. 16. v. 18.* allegatorum textuum generalitate & à S. Paulo proposito Domini præcepto plenè conciliantur. Ex qua etiam ratione verba, *Exceptâ fornicationis causâ & Nisi ob fornicationem* referenda sunt ad sola verba antecedentia; ut sensus sit *Omnia & Quicumque* dimiserit uxorem suam extra causam fornicationis mœchatur, aut facit eam mœchari; quod ei sine justa causa dimissæ occasionem fornican- di præbeat; ut dimissæ fornicatio dimittenti imputetur: non ad verba subsequen- tia; ut argumentò ducto à contrario is, qui, uxore ex fornicationis causa dimissa, aliam duxerit, aut qui ex illa dimissam duxerit, non mœchari intelligatur. Ita certè exceptionem illam cum S. Thoma in *4. dist. 35. q. unica, art. 5. ad 4.* & S. Bonaventura *ibid. art. Unic. q. 4. ad 2.* melioris notæ Interpp. exponunt ad mentem S. Augustini *Lib. 2. de Adult. conjug. cap. 9.* & S. Gentium Doctoris, uxorem discedentem vel dimissam, ut in- nupta maneat, aut viro suo reconcilietur, monentis *1. Corinth. cap. 7. v. 10.* Accedit; quod, etiamsi exceptio illa ad sequen- tia & antecedentia verba referatur, Catholicæ tamen veritati non adversetur; cum secundum Theophylactum & S. Augustinum *Lib. contra Adimantum cap. 3.* tam eum, qui uxorem ob aliam quam

fornicationis causam perpetuò dimittit, quam illum, qui dimissam ducit, mœchari denotet; quia matrimonii & uxoris suæ infantis jus violat injusta dimissione, eam mœchari faciendò & aliam ducendò, ut in *cap. 19. cit.* ex Hebraica lectione eruditè ostendit Cornel. à Lapide §. *Tertio.*

Neque cum utroque hoc exceptionis sensu pugnat ei opposita tergemina confirmatio;

Prima partim; quia, etiamsi Christi ^{67.} Domini responsio Phariseis reddita de sola uxoris adulteræ dimissione quoad thorum & habitationem accipiatur, congrua tamen fuit & satisfacit illorum interrogationi, de dimissione perfecta & quoad ipsum vinculum formatæ; cum enim perfecta sive quoad vinculum dimissio includat duo, scilicet uxorem dimittendi & aliam ducendi potestatem, Christus ea sejungens, unum scilicet uxoris dimissionem & hanc ad solam fornicationis causam restrictam concessit; alteram denegavit; itaque repudium ex parte tantum, sicut quoad uxoris ex sola fornicationis causa dimissionem perpetuam approbavit: ex parte verò, scilicet quoad dimissionem ex alia quam fornicationis causa, & quoad potestatem ducendi aliam improbavit: & conjugium, sicut quoad monogamiam, sic & quoad insolubilitatem vinculi ad Divinæ & primævæ institutionis statum revocavit, *cit.* Bel- larmin, *cap. 17. ad 3.* Sanchez *disp. 2. n. 8.* & Becanus *cap. 47. q. 3. n. 9.* partim verò; quia uxorem suam, extra fornicationis causam à Christo approbatam, dimittens, etiamsi aliam non ducat, mœchari tamen rectè dicitur; quod, ut rem hanc Christus Dominus ipse explicat *Matth. cap. 5. v. 32.* faciat eam mœchari; cum, sine justa causa factâ dimissione, eam temerè exponat occasione & periculo fornicationis; ut hæc ei meritò imputetur: & si

B b b

insuper

insuper aliam ducat, Mœchia criminis ex duplici capite sit reus, *cit. S. Augustinus cap. 3. & Bellarmin. ad 3.*

68. Secunda; quia, juxta dicta, Repudium veteris in nova & Evangelica lege Divortium subrogatum est quoad solam uxoris dimissionem, sive separationem à communi thoro & habitatione eamque ex unica causa fornicationis: quoad ejus autem dimissionem ex aliis causis & quoad potestatem eâ, quæ ex fornicationis causa dimissa fuit, superflite ducendi aliam, illud antiquatum est, ex mente Abulensis in *Matth. cap. 19. q. 76. ad 5.* ubi inter repudium veteris & novæ legis divortium intercedentes varias differentias refert.

69. Tertia desumpta ex variis textibus decreti Gratianæi, conjugii innocenti, consorti ob fornicationem dimisso, aliud matrimonium permittentibus; quia imprimis *can. Concubisti cit.* relatum Zachariæ Papæ decretum intelligendum est de nuptiis ob incestuosum viri adulterium uxori permissis post obitum viri: cui, & uxoris sorori ob crimen alterius conjugii, etiam uxore mortua, potiundi spes præcisa fuit, *can. cit. c. Veniens 2. & c. Transmissa 4. de eo, qui cognovit. Sc.* ut ad hanc Rubr. dictum n. 2. Deinde *can. Uxor cit.* aliqui pro apocrypho & ab Hæreticis supposito habent: & qui eum S. Ambrosio adscribunt, ab ipso nuptias ob conjugii adulterium innocenti viro duntaxat, non etiam mulieri permissas asseri, aiunt, secundum Legem Juliam Civilem fori usu eò tempore receptam: non secundum legem Christi Domini Divinam; cum secundum hanc, æquam viri & mulieris rationem esse, ipse agnoverit & docuerit *Lib. de Abraham cap. 4. & 7. & in Luca cap. 16.* ut præter alios notat Barbosa in *can. Uxor cit. n. 3.* Demum; quia *can. Si qua mulier cit.* est Concilii particularis, apud Vermerias sive Wormatiam

celebrati: eoque viro, in cujus mortem uxor machinata fuisse probatur, aliud conjugium permissum non decernitur, sed solummodo *videri*, asseritur: imò apud S. Jvonem verba, *Potes, si voluerit, aliam ducere*, non reperiuntur, & c. i. hâc Rubr. ei substituta leguntur verba *Potes, iste post mortem uxoris, si voluerit, aliam ducere*, quod, virò mortuò, non permittitur uxori. Quare exile & vanum omnino est præsidium, quò errorem suum adversus veritatem Orthodoxam ex *can. cit.* tumentur.

ARTICULUS V.

De ejusdem Dissolutione quoad thorum & habitationem Perpetua.

SUMMARIUM.

70. *Matrimonium ita solvitur conjugum consensu,*
71. *Eorumque unius adulterio,*
72. *Sive copulâ cum quocunque non suo consummatâ:*
73. *Non solummodo attentatâ.*
74. *Ad divortium non sufficit adulterium materiale,*
75. *Aut cujus uterque causa est.*
76. *Liberè divertere potest ob adulterium notorium:*
77. *Non etiam ob notorium & divinis impedimentum.*
78. *Ratio discriminis.*
79. *Ob adulterium, nec notorium nec probatum, divertere non licet:*
80. *Nisi id innocens certò sciat.*
81. *Imò neque hoc casu in Foro externo:*
82. *Et plerumque etiam in interno.*

83. *Inno.*